

YAYLA NEDİR?

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde Yayla Tanımı;

Yayla;

1. Akarsularla derin bir biçimde yarılmış, parçalanmış, üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu, deniz yüzeyinden yüksek yeryüzü parçası, plato.

2. Dağlık, yüksek bölgelerde, kışın hayat şartları güç olduğu için boş bırakılan, yazın havası iyi ve serin olan, hayvan otlatma veya dinlenme yeri.

3. Genellikle yüksek koyaklarla derince yarılp parçalanmış düz yüzeyler.

4. Taban yerlerdeki meralar otlatıldıktan sonra yalnız yaz aylarında otlatılan yüksek rakımlı meralar, yaz merası.

5. Deniz yüzeyinden yüksek, yaz mevsiminde oturulan serin ve yüksek yerler.

Gibi yapılmaktadır.

Yayla nedir?

Yüksek ovalara denir. Deniz yüzeyinden 500 metre yükseklikteki düzlükler bu adla anılır. Bazıları akarsu vadileri ile yarılmıştır. Yükseklikleri değişiktir. Mesela Pamir yaylası deniz yüzeyinden 4.000 metre yükseklikte. Çökme ve yükselme ile, volkanik etkenlerle veya aşınma ile oluşurlar. Yüksek yerlerdeki derin akarsu vadileriyle yarılmış düzlükler halinde bir coğrafik yeryüzü şekli.

Yükseklikleri beş yüz metreden birkaç bin metreye kadar çıkabilir. Mesela memleketimizdeki Erzurum-Kars yaylasının yüksekliği 2000 metre civarında (1800 m) olmasına rağmen Orta Asya'da bulunan Pamir Yaylasının yüksekliği 4000 m civarındadır. Yaylayı parçalayarak bir ağ gibi saran akarsu vadileri arasında kalan düz veya az eğimli yayla parçaları, vadilerin derinleşerek ve yayılarak genişlemesiyle daralır ve yayla dağlık tepelik bir şekil alır.

Yaylaların meydana gelişleri değişik şekillerde olur. Bazı yaylalar, volkanlardan püsküren lavların meydana getirdiği tabakaların akarsular tarafından yarılmasıyla ortaya çıkar. Bu tip yaylalara Kuzey Amerika'da rastlanır. Diğer bir şekil ise aşınma neticesinde deniz seviyesine kadar alçalan düzlüklerin jeolojik hareketlerle tekrar yükselerek akarsular tarafından yarılmasıdır. Bazıları ise dağlar arasında meydana gelmiş olan geniş yatay düzlüklerin yine akarsu vadilerince yarılarak parçalanmasıyla ortaya çıkar.

Yayla, coğrafik bir yüzey şekli olması yanında memleketimizde değişik manalarda da kullanılır. Mesela yazın hayvan otlatmak için çıkılan dağlık ve ormanlık bölgelerdeki yüksek, düz, otluk yerlere yayla dendiği gibi; dinlenme, tatil yapma gayesiyle çıkılan yüksek yerlere, hatta şehir gibi yerleşim yerlerindeki yüksek kısımlarda bulunan mahallelere bile yayla adı verilir.

Şehir ve köylere göre daha serin ve yağışlı olan bu tip yaylalar hayvancılığın gelişmesinde büyük fayda sağladığı gibi, bu yerlerde yaşayan ahalie ekonomik destek sağlar. Memleketimizde sayılamayacak kadar çok olan bu yaylaların dinlenme, turizm gayesiyle kullanılan ve mahalle niteliğinde olanları turizm tatil köyleri haline gelmekte hatta geçici yerleşim yeri olmaktan çıkıp daimi ikametgah yerleri olmaktadır.

Türkiye'nin hemen hemen bütün bölgelerinde yaylalara rastlamak mümkündür. Giresun-Akçalı köyü Tarsus-Namrun, İskenderun-Soğukoluk ve Belen, Kemaliye-Sarıçiçek ve Munzur, Artvin-Kafkasör, Ordu-Çambaşı, Kaş-Gömbe, Mersin-Fındıklıpınar, Kadirli-Maksutoğlu, Muğla-Karabağ yaylaları ülkemizin meşhur yaylalarındandır.

Genel olarak yüksek yerlerdeki ovalara «yayla» denir. Yaylaların yükseklikleri deniz yüzeyinden 500 metreden başlar. Bunlar, akarsuların açtıkları derin vadilerle yarılmış düz, yahut az dalgalı yüzeylerdir. Yereyin «vadilerle bölünmesi ne kadar ilerlerse, yayla düzlüklerinin alanı da o kadar dar olur. Hattâ yaylalar, zamanla ortadan kalkarak yerlerini dağ ve tepelere bırakırlar.

Yaylaların yükseklikleri değişiktir. Fakat hiçbir zaman deniz yüzeyine yaklaşmazlar. Meselâ Türkiye'deki Erzurum – Kars yaylası 1.800, Orta Asya'daki Pamir yaylası 4.000 metre, Rusya'daki Volga yaylası ise 500 metre yüksekliktedir. Oluşları bakımından yaylalar üçe ayrılır:

1. Çökme ve yükselme ile olan yaylalar,
 2. Volkanik yaylalar,
 3. Aşınma ile olan yaylalar.
- Coğrafya Terimleri Sözlüğü'ne göre yayla;

Akarsularla derin bir şekilde yarılmış, parçalanmış, fakat üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu yeryüzü biçimi. Yayla, ya masa duruşlu tabakalarla örtülü düz yerlerin, ya da henüz iyice yarılmamış yükseltilerin, akarsuların aşındırmasıyla yarılmış bulunan düzlüklerdir. Yayla, dağlık bölgelerde kışın geçilmesi güç, yazın ise serin olan yüksek yerlerdeki hayvan otlatma yerleridir. Böyle yerler orman sınırından daha yüksekte çalılık, otluk yerlerdir. buralarda taze otlar, soğuk pınarlar, arı vfe duru sulu dereler bulunur. Bunun iyi araştırılmış örneklerinden bir kısmı Alp Dağlarında bulunduğu için böyle yerlere Batı dillerinde Alp ile ilgili terimler kullanılmıştır. Yayla kelimesi islamlıktan önceki eski Türkçede şimdiki yaz anlamına gelen yay kelimesinden gelmektedir. O zamanlar, yaz kelimesi, ilkbahar anlamına gelirdi. Böylece dört mevsim şunlardı; Yar, Yaz, Güz, Kış. Hayvanları otlatmak sözünü tam karşılayan, bugün Anadolu'da kullanılan yaymak mastarı bununla ilgilidir. Develi ovasında Yay Gölü adlı sazlık yer, çevresinde hayvan otlatılan yer olduğundan bu adı almıştır. Yaylaları bazıları köy sürülerinin yazın en sıcak aylarında çıkıp aylarcfa kaldıkları dağ otlağı durumundadır. Böyle yerlerde sürü sahiplerinin kiraladıkları yurtlar bulunur. Yurtlarda kıl çadırlarda otururlar. Yaylaların bazıları ekime elverişli yerleri olan çevresinde sürüleri otlatmak yerleri bulunan, köylünün bir bölümünün ya da bütünün göçtüğü bir çeşit çiftliktir. Bazısıda yalnız kışın oturan çevresinde hayvanları otlatmak yeri bulunan bir veya birkaç ev topluluğu olan yaylalardır. Ayrıca yayla, yazlık dinlenme yeri, anlamında gelir. Adana'nın Bürücek, Tekir yaylaları gibi. Bütün bunlardan başka yayla kelimesi plato teriminide karşılar ki, dağ ve ovaya karşılık bir de yer biçimi olarak yayla vardır.

Bu tanımlara göre Andırın'da rakımı 500m'nin üzerinde olan yerler yayla sayılabilir. Andırın bir yayla bölgesi olması nedeni ile yayla ve yaylacılık önemlidir. Yaylaları verimli ve sürdürebilir olması gerekir. Bunun için yaylalar planlı kullanılmalıdır. Bu planlar sürdürebilir ve çevreyi koruma amaçlı planlar olmalıdır.

Yaylaların kişiye kazandırdıkları!

KTÜ Farabi Hastanesi Başhekimisi Prof. Dr. Tefvik Özlü açıkladı.

Türklerin göçebe kültürünün bir parçası olan yaylalar, şehrin kirli havası ve stresli yaşantısından uzaklaşmak isteyenlere tertemiz hava soluma imkanı sunuyor. Orta Asya'da Türkler'in hayvanlarına otlak bulmak için yazın yaylalara göç etme geleneği, halen başta Doğu Karadeniz, Doğu Anadolu ve Akdeniz olmak üzere Türkiye'nin dört bir

yanında sürdürülüyor. Bu geleneğe son yıllarda tatil için şehrin stresli yaşantısı ve kirli havasından uzaklaşıp doğayla baş başa tatil yapmak isteyenler de eklendi.

Dağların zirveleri ve tepelerin arasına öbeklenen bulutların üzerinde bir yaşam sunan yaylalar, ziyaretçilerine yaban hayvanlarını görme, rengarenk kelebekler ve böcekler arasında doğayla baş başa vakit geçirme imkanı sunuyor. Şehrin gürültüsü ve hava kirliliğinden uzak bir ortamda, tertemiz bir havada kısa da olsa sağlıklı yaşama imkanı bulan tatilciler, yaylalarda çevresi ormanlarla kaplı dere kenarlarında, otlaklarda ya da zaman zaman vadilerde adeta bir deniz görüntüsü oluşturan bulutları izleyerek mangal keyfi yapıyor.

Dağların eteklerindeki "göze" tabir edilen su kaynaklarından çıkan buz gibi sular ile doğal maden sularından bardak kullanmadan içme imkanı da sunan yaylalar, yazın ve sonbaharın yaklaştığı şu günlerde bu imkanlardan yararlanmak isteyen turistler ile doğa meraklılarının uğrak yerleri arasında bulunuyor.

YAYLALARDA OKSİJEN MİKTARI DÜŞÜK

Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) Farabi Hastanesi Başhekimisi Prof. Dr. Tevfik Özlü, yaptığı açıklamada, sağlık açısından bakıldığında yaylaların son derece elverişli bir ortam sunduğunu ancak bazı hastalar için riskler taşıdığını söyledi. Oksijen miktarının özellikle 1000 ile 1500 rakımdan yüksek yaylalarda düşük olduğunu ifade eden Özlü, şöyle konuştu:

"Yüksek yaylalarda oksijen miktarı düşük olduğu için oksijen basıncı da azalıyor, dolayısıyla ileri derecede yaşlılar ile yüksek tansiyon, kalp yetmezliği, astım, kronik bronşit, nefes darlığı gibi sağlık sorunları olanlar oksijen eksikliği nedeniyle yaylalarda sorun yaşayabilir. Bu tür hastalarda yaylalarda nefes darlığı, göğüste tıkanma rahatsızlıkları görülebilir. O bakımdan söz konusu gruba girenlere özellikle çok yüksek rakımlı yaylalara çıkmamalarını öneriyoruz. Kalp yetmezliği, yüksek tansiyon, KOAH dediğimiz bronşitli hastaların da bu olumsuzluğa dikkat etmesi lazım." Prof. Dr. Özlü, rakım nedeniyle yaylalarda insanların güneş ışınlarına daha fazla maruz kaldığını belirterek, "Güneş ile temas yaylada daha yakından oluyor, özellikle ağaç, orman olmayan yaylalarda güneş ışınlarının dik geldiği öğle saatleri başta olmak üzere 11.00 ile 16.00 saatleri arasında şapkasız ya da korunmasız dolaşmamaya dikkat etmek gerekir. Eğer dikkat edilmezse güneş çarpmaları ve ciltte güneş yanıkları gibi sorunlar yaşanabilir. Güneş ışınları yaylalarda sahile göre daha yakından vurduğu için olumsuz etkileri daha fazla olabiliyor" dedi. Özellikle Doğu Karadeniz'in yaylalarında etkili olan sis ve nemin de astımlı ya da bronşitli hastalara sorun yaşatabileceğine işaret eden Özlü, "Çok ileri yaşlarda olmayan ve bu tür rahatsızlıkları bulunmayanlara şehrin kirli havasından, egzoz gazından kurtulmak isteyen sağlıklı kişilere tertemiz bir hava soluma imkanı olan yaylaları tavsiye ediyoruz" diye konuştu.

11 Aralık'ın Birleşmiş Milletler tarafından Uluslararası Dağ Günü ilan edildiğini biliyor muydun?

Dağların ormanlar, temiz su, temiz hava ve kullanışlı mineralleri barındırmaları dışında, insanların hayatlarını daha kaliteli ve uzun yaşamasını sağlayan özellikleri de var.

1. Yükseklik obezite ile mücadeleyi kolaylaştırır

2013'te Colorado'da yapılan bir araştırma deniz seviyesinde yaşamının obezite riskini 5 kata kadar arttırabildiği ortaya çıktı. Öte yandan başta bir çalışma da yılda en az bir hafta yüksek rakımlı bir yerde geçirmenin zayıflamaya yardımcı olduğunu gösterdi. Bu sonuçlar ABD'de en düşük obezite oranlarının neden Colorado, Utah ve Vermont gibi eyaletlerde olduğunu açıklıyor.

2. Yüksek rakım kalp hastalıkları riskini azaltır

Journal of Epidemiology and Community Health dergisinde yayınlanan bir makale yüksek rakımlı yerlerde yaşayan kişilerin kalp hastalıklarına yakalanma riskinin daha düşük olduğunu yazıyor. Araştırmacı doktor Benjamin Honigman düşük oksijen seviyelerinin kalp kaslarının işleyişini etkileyen bir geni çalıştırdığını ve aynı genin yeni kan damarları oluşturarak kalbe kan pompalayan yeni yollar açtığını söylüyor.

3. Dağlar fiziksel aktiviteye teşvik eder

Dağlarda bir saatlik bir yürüyüş yaklaşık 500 kalori yakmanızı sağlar. Kaya tırmanışı ve dağ bisikleti gibi aktivitelerle saatte ortalama 650 kalori yakmak mümkün. Bunlarla birlikte ABD'nin fiziksel olarak en aktif nüfusuna sahip 10 eyaletinin dağ başında olması tesadüf olamaz.

4. Dağ havası = düşük stress + kaliteli uyku

Dağların temiz havası sadece üst solunum rahatsızlıkları ve astım hastalarına iyi gelmiyor. Örneğin bir araştırma depresyon, saldırganlık ve stresi azalttığını gösteriyor. Başka bir araştırma ise lavanta kokusunun uyku kalitesini arttırdığını ortaya çıkardı.

5. Dağ havası daha uzun yaşıyor

Dağların yaşam süresini uzattığına dair kanıtlardan biri Himalaya eteklerindeki Kaşmir bölgesindeki bir köyün dünyanın en uzun ortalama yaşam süresine sahip olması. Bir başka istatistik ise ABD'den, Chicago Tribune'de yayınlanan bir makale vatandaşlarının ortalama yaşam süresi en uzun 10 bölgeden 7'sinin Colorado'nun en yüksek yerlerinde olduğunu yazıyor.